

La Veu del Diumenge

suplement gràfic de «La Veu de Catalunya»

Any 1

Barcelona, 24 juny 1934

Núm. 8

Aquest suplement no pot ésser venut separatament de «La Veu de Catalunya»

Preu conjunt, 20 cts.

SADURNI XIMENES

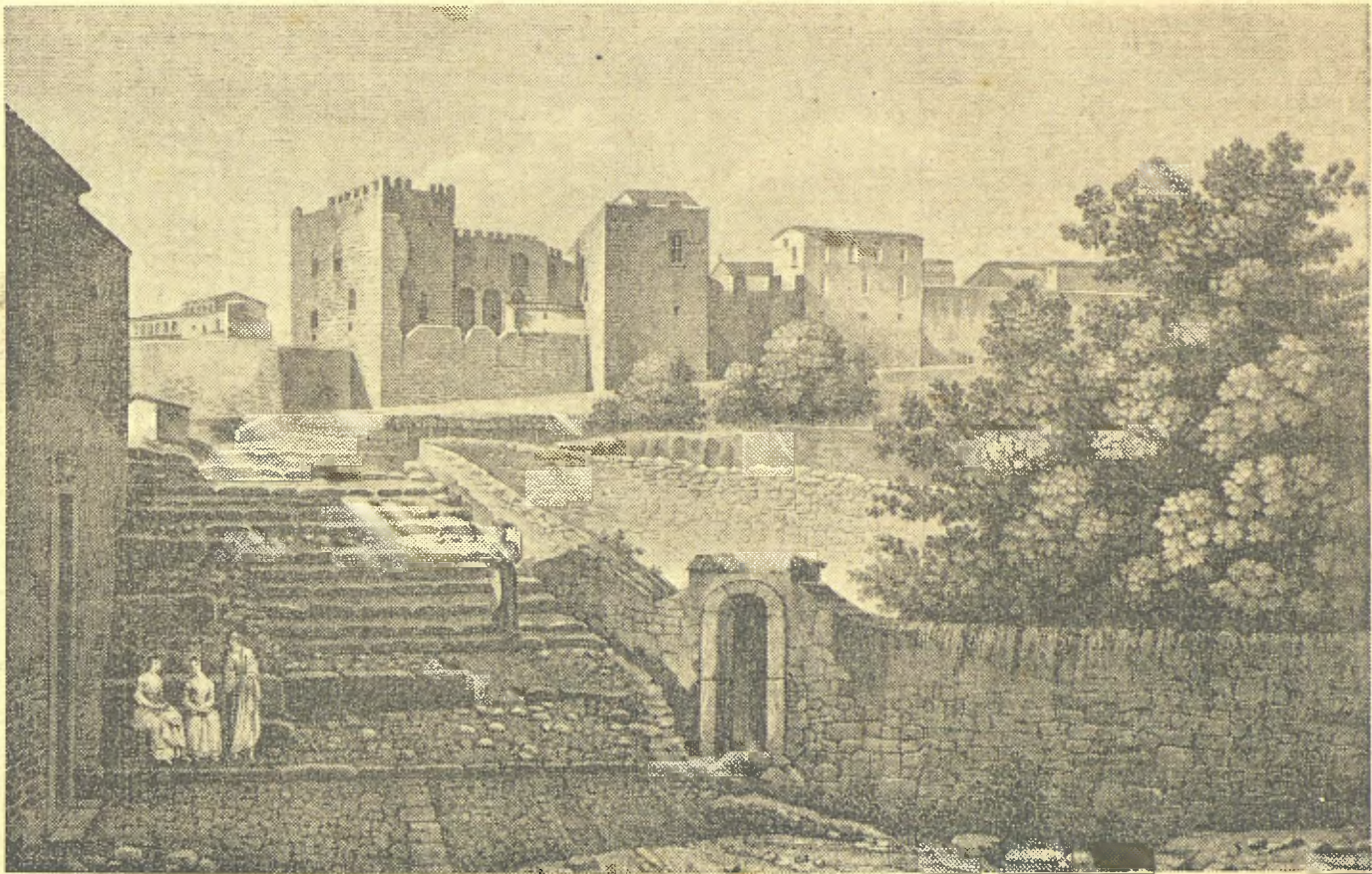
El meu vell amic i company Alvarez del Vayo, m'ha contat que trobant-se de corresponsal de «La Nación» de Buenos Aires en el teatre de la guerra russo-polonesa, contemplà l'espectacle més còmic-tràgic de la seva vida. El dia que l'ofensiva de Trotski era més forta i les tropes bolkevics es trobaven a pocs quilòmetres de Varsòvia — després, el general francès Weygand els féu recular el baté fins a l'aixefament —, Vayo es trobava a les avançades i seguia amb altres corresponsals de guerra la retirada. Tot d'un plegat veieren venir per una carretera un carro del país tirat per una vaca. A sobre el carro, un galifardeu mantenia una bandera espanyola desplegada. Els corresponsals s'hi acostaren i trobaren dintre el carro diverses persones: els residus de la colònia espanyola a Rússia. Hi havia dues ballarines de Sevilla, un tocador de guitarra, un cira-botes valencià, un venedor de taps de Girona, una dona que semblava vídua i mallorquina, una criatura o dues i... En Sadurni Ximenes. Ximenes semblava el director de l'expedició. Com que pluvia a bots i barrals, semblaven naufragats. Ximenes, moll com un ànec, malparlava dels bolkevics enmig de la gran planura desolada.

L'Estat major francès féu entrar el carro els ocupants a dins de la zona tranquil·la i tots plegats arribaren a Varsòvia sense més entrebancs. Ximenes explicà que, trobant-se a Mohilof, on havia pogut arribar després d'innombrables dificultats, s'havia trobat entre dos focs i els russos l'havien adherit al carro de fugitius espanyols, que venien gairebé tots ells del fons de Rússia. El cònsol honorari de Minsk els donà la bandera del consolat. Ximenes la desplegà i caminaren sobre una carreta dies i dies, per carreteres infernals, amb les bales que els xiulaven per sobre. Els xisclets de les ballarines i les escenes de terror del tocador de guitarra obligaren Ximenes a desplegar una activitat enervadora, extraordinària.

Arribat a Varsòvia, Ximenes s'installà al barri hebreu, i al cap de pocs dies ja remugava. Com que era molt bon observador s'adonà aviat de l'enorme frivolitat polonesa davant del desastre. Començà a dir que els oficials polonesos es feien fer la manicura i massatge, mentre els russos arribaven a les portes de la capital del país, i denuncià la corrupció general. Pocs dies després, Ximenes era expulsat per la policia i conduït a la frontera alemanya. Ximenes no tenia pas pèls a la llengua. Deia les coses més ferotges, feia els atacs més cruels amb el seu aire de sòmines, rigid com un mussol parat, la seva veu monòtona i sorda, com si fes una confidència misteriosa i rara.

I és que era un bohemí indescriptible, és a dir, un home amb una tendència a la inseguretat i a la intemperie ineluctable. Era més forta que ell. Totes les anècdotes que sobre el caràcter de Ximenes explicà el senyor Cambó són exactes i altres n'hauria pogut contar. El senyor Cambó proposà a Ximenes tot el que un home podria desitjar: la seguretat econòmica, el poder estudiar amb tota tranquil·litat, la publicació de tot el que escrivia, tants viatges com fossin necessaris... No hi va haver manera. Quan Ximenes es veié amb el menjar, el llit i la tranquil·litat assegurada, quan s'adonà

Catalunya Monumental i Pintoresca

Tarragona. — El castell de Pilat tal com estava a les primeries del segle XIX. Aquesta construcció degué formar part del palau imperial en el qual César August refeu la seva salut malmesa i altres emperadors, com Adrià, també hi sojornaren

Reproducció facilitada per l'Arxiu Històric de la Ciutat.

LA SETMANA POLITICA

En tota aquesta setmana gairebé no hi ha altres notícies a comentar, ni de Catalunya ni de Madrid, que les conseqüències de l'actitud en què s'ha col·locat el Govern de la Generalitat, a conseqüència del veredict del Tribunal de Garanties sobre la llei de conreus. El Parlament de la República havia de

que ho tenia tot pagat, li semblà que l'havien tancat a una gàbia. No ho pogué pas resistir i, malgrat que res no se li demanava, renuncià a tot i tornà a la seva vida de salt de mata, de folia i de trampa.

En el curs de la seva vida accidentadíssima, Ximenes havia tingut molts alts i baixos. Per matrimoni — Ximenes es casà amb la senyora filla d'un general rus que fou durant anys Governador general de Finlàndia — conegué de primera mà les comoditats d'un ambient molt semblant a un virreinat. Quan parlava, en els darrers anys de la seva vida, dels regiments de cosacs que guardaven el palau d'Helsingfors, que ell habitava, encara s'entusiasmava. A l'Imperi de la mitja lluna — el senyor Cambó ho contà — Ximenes féu una vida de príncep i disposà de les gràcies d'Abdul-Hamid, el soldà reaccionari. Però això ho havia alternat amb les misèries de viure de la caritat dels marxants de vi o de taronges i amb els terribles inconvenients d'haver de donar, sovint, algun cop de sabre. Potser Ximenes resistia estoicament les obscuritats de la pobresa perquè coneixia el gust amarg que té la brillantor de la riquesa. Potser per ell totes aquestes variacions de la vida no eren sinó les aparences d'un món sense solta ni volta, enmig del desordre del qual només hi ha un element intangible: les sensacions personals i l'egolatria pròpia.

Josep PLA.

discutir el dimarts passat aquest conflicte, però el cap del Govern, senyor Samper, ha aconseguit d'anar ajornant el debat, tot dient que confiava trobar una fórmula que pogués ésser acceptada pels governs de Madrid i de Barcelona. Tres consells de ministres s'han ocupat d'aquest problema; però, havent acordat el Govern no dir res en les seves notes oficioses, ni fer declaracions de cap mena, ha estat impossible de saber què pensa fer el Ministeri. També hi ha hagut diverses reunions del president del Consell de ministres i els caps dels partits que sostenen el Govern. El dijous, a última hora de la nit, va començar a dir-se que, finalment, s'havia trobat la fórmula tan desitjada. Però ha passat el divendres i el disabte, i la fórmula no ha estat coneguda. No obstant, és possible que en publicar-se aquestes línies es tingui un indici de l'abast d'aquesta fórmula i que desaparegui la incògnita. Els comentaris de la premsa espanyola al marge d'aquest afer han estat, en general, bastant moderats, i això fa pensar que tothom ha tingut interès a no enverinar el conflicte. És clar que cal comptar que, fora de Catalunya, la censura de premsa ha evitat molts excessos de llenguatge. Però, malgrat aquesta moderació, la censura va deixar dir que hi havia probabilitats de crisi. S'havia arribat a creure que la crisi ministerial es produiria el divendres, però no ha estat així. L'única cosa que se sap del cert és que demà, dilluns, es reuneix el Parlament, i que examinarà l'actitud del Govern de Catalunya. En aquests moments, l'ideal del senyor Samper és de tancar les Corts tan aviat com es pugui, si és possible aquesta mateixa setmana; però cal, abans de les vacances parlamentàries aprovar els pressupostos, cosa fàcil, si

es té en compte que només queda pendent el d'Instrucció pública.

★ La vaga de camperols ha anat morint per consumpció, però ha fet algunes víctimes més. El balanç d'aquesta vaga és bastant catastròfic. Unes quantes víctimes més, i tot per una vaga eminentment política.

★ Fins ara no ha estat possible conèixer els resultats de l'entrevista que Hitler i Mussolini han celebrat a Venècia. Els diaris oficiosos, ni els d'Itàlia, ni els d'Alemanya, no han estat gaire explícits. Sembla que aquesta entrevista anirà seguida d'algunes gestions diplomàtiques, i probablement d'una visita de Mussolini a Hitler en terra alemanya.

★ Aquesta setmana, el ministre francès d'Afers Estrangers, M. Barthou, ha visitat les capitals de l'Europa central. L'arribada del ministre francès a Bucarest, ha coincidit amb el final de la reunió dels representants de la Petita Entesa. En aquesta reunió s'ha acordat reconèixer el Govern dels Soviets, i han estat estudiats diversos problemes que afecten aquests Estats.

★ El Congrés dels Estats Units ha acabat les seves tasques. Si no passa alguna cosa excepcional, aquest Congrés ja no es tornarà a reunir, perquè el mes de novembre caldrà elegir els diputats nous i una tercera part del Senat. Aquest Congrés no passarà a la història del país per altra característica que la submissió absoluta al president Roosevelt, convertit en dictador.

★ A França hi ha malestar. A Tòlosa i a Lió hi ha hagut desordres, motivats per la tivantor que existeix entre els partits extremistes, entre les dretes feixitzants i les esquerres.

La glòria de Xavier Nogués

per Rafael Benet

Una exposició de puntes seques i al·lufors de Xavier Nogués a la Galeria Syra ve a subratllar l'actualitat del nom del creador de tipus bellament ideals i profundament caricaturals.

Nogués és un dels esperits més originals de casa nostra. És un artista en el sentit més alt del mot: és dels que han aportat a l'història de l'art alguna cosa de realment nou, i alhora de profund i de durable, que està per damunt de la voga dels estils.

Xavier Nogués ha estat sempre Xavier Nogués. El mateix d'ara el trobem ja en les seves decoracions de les porcellanes d'en Serra: estil «fi de segle», aleshores — lleugerament «modernista» — però amb les característiques personals de sempre. Per aquesta originalitat substancial de Nogués, les seves obres de joventut han conservat el perfum fins a la data, i àdhuc la «dècadence» d'aquell moment, tant com el gust passatger — i més aviat nefand — de l'hora, foren sublimats per l'artista.

Aquelles porcellanes decorades de Nogués, que la família Serra guarda en una vitrina de l'ample casal de l'Hospitalet — vitrina plena d'història contemporània —, he de mirar-les i tocar-les cada vegada que hi passó pel davant, que és cada vegada que visito els amics Serra i Solanich. En aquella vitrina saborosa de «modernisme», es guarden peces d'alta qualitat, no pas únicament per la matèria ceràmica creada per aquell altre gran artista i gran senyor que fa poc perdérem i que s'anomena Antoni Serra, sinó també perquè llurs formes o llurs decoracions foren donades sovint per artistes que avui són considerats grans noms.

En aquesta vitrina digna de museu es troben escultures de Casanoves i Smith, entre altres. Sense voler rebal·lar els mèrits d'aquests dos artistes, puc dir que aquelles obres contenen únicament sabor d'època: que mirades de cara a l'eternitat han envellit quissap-lo. Casanoves hi té una figureta transcendental d'obrer, gesticulador i pintoresca, a la manera de Medardo Rosso; Smith hi té una Manola que es belluga i balla al ritme del «cop de fuet», que fou el ritme de l'ornamentació de 1900. Aquesta porcellana de Smith és una de les obres més característiques d'època que es guarden en la important vitrina. Tinc la seguretat que, com més anys passin, més el sabor d'aquest bibelot «fi de segle» serà gustat intensament. No tant, en canvi, la figureta «transcendental» deguda a Casanoves. Casanoves és un escultor cridat a fer déus i sobretot deesses, i els seus bibelots són massa «transcendentals» per a complir amb llur missió.

Però al costat d'aquestes i altres escultures de circumstàncies i de decoracions «charmantes» a la moda de 1900 — de rel anglesa, però formulada per a tot el món des de París — hi ha els gerros decorats amb figura i paisatge ideats per Xavier Nogués, que són alguna cosa més que formes sotmeses a l'estil d'una temporada, sinó que ja foren sotmeses aleshores, primer que a cap altre, a l'estil personal de l'artista. Foren sotmeses d'una manera vivent, no pas amb premeditació, la qual és l'única força que tenen els artistes no originals per a semblar-ho.

En aquelles aportacions de Nogués a les porcellanes d'en Serra, hi ha la mateixa cèlica delícia que en les seves petites pintures de l'estany deB anyoles i de «La Sardana», que provinents de la Col·lecció Plandiura, han passat al Museu d'Art de Catalunya. La mateixa delicadesa formal i colorística d'«El ball», exhibit actualment en el Saló de Montjuïc.

Però, cal no oblidar-ho, encara que Xavier Nogués sigui un pel seu esperit, té en canvi la seva dualitat degut als gèneres que cultiva. Gènere diguem-ne seriós i gènere diguem-ne caricatural. Però, la unitat absoluta del seu esperit s'imposa en els dos gèneres, car tant en les caricatures, com en les no caricatures, Nogués té un únic estil formal. La personalitat de l'artista està en el traç de les seves línies, carrades i sensibles; en la proporció de les seves figures i en el seu sentit de la deformació orgànica dels éssers i organitzada dels ninots. Tant quan l'artis-

ta dibuixa «la Ben Plantada», com quan dibuixa el «Senyor Canons», la línia, la proporció i la sensibilitat són les mateixes.

En la «Ben Plantada», Nogués és un neo-clàssic, però també ho és en el

concreció d'una idea abstracta, mai còpia d'una realitat concreta.

Per aquest motiu, el perill de la vulgaritat que sempre assetja el caricaturista, que exagera les tares dels homes i les coses, en el cas de Nogués és sem-

Xavier Nogués

«Terrassa de cafè»

«Senyor Canons». El dibuixant i el pintor estan subjectes a una idea bella de la forma i de la color. Nogués és tanmateix, un platònic. Un platònic fins en crear els seus ninots. Els seus personatges són sempre símbols, és a dir,

pre lluny. Ell viu de ninots grotescos, però ideals. L'observació de la realitat no és mai directament aprofitada per l'artista. El grotesc humà és observat en concret, per a servir figures ideals de grotesc.

El Cello de Pau Casals i el seu missatge

per Manuel de Montoliu

La ciutat de Barcelona i, amb ella, tot el poble català acaba de glorificar l'obra i la personalitat d'un dels més grans artistes que mai hagi produït la nostra terra: Pau Casals. L'altre dia el nostre company Lluís Bertran i Pijoan en un bell article estampat en aquestes planes ens presentava el títol de doctor «honoris causa» per la Universitat d'Edimburg, recentment conferit, al nostre gran artista, com un símbol viu de la significació universal que té avui l'art únic del qui amb raó ha estat qualificat de «màgic del Cello». Permeteu-me avui a mi insistir encara en aquest comentari a l'universalitat de l'art excel·lent de Pau Casals.

El nostre gran artista en les seves llargues i incessants «tournées» al través de tot el món civilitzat ha exercit, en realitat, una missió que transcendeix els límits i el nivell de l'estricta plaer estètic i de la consegüent acció educativa que tots els executants eminents desvetllen en els auditoris que assisteixen a llurs recitals i concerts. No. El Cello de Pau Casals ha estat quelcom més que una font inestroncable de puríssim gaudi musical on milers i milers d'ànimes han pogut sadollar aquest anhel infinit de bellesa i beatitud que Déu ha infós en el cor de l'home. El Cello de Pau Casals té en el món civilitzat d'avui el valor i la significació d'un altíssim símbol i — jo gosaria dir — de tot un mite.

Pau Casals ha fet vibrar arreu del món les cordes màgiques del seu instrument en una època en la qual l'art musical, el mateix que les altres arts, sofreix els efectes malastrucs d'una desorientació creixent i els resultats lamentables d'un assaig continu de corrents cada dia renovats i de teoritzacions cada dia més excèntriques i deshumanitzades. Pau Casals ha fet vibrar triomfalment la veu — que, estrafent una frase cèlebre, jo diria que seria plenament numana, si no fos tan divina — del seu instrument per un ambient mundial saturat d'aquesta obsessió de «purisme» que tendeix a reduir la música a un joc estricte de sons i modulacions sense cap transcendència ni simbolisme. En els mateixos dies en què els nous dogmatitzadors predi-

quen per tots els països civilitzats una poesia sense intel·ligència, una pintura sense tema i una música sense expressió, el Cello de Pau Casals amb la seva dolcesa embriagadora escampa per tot el món civilitzat el missatge de la Melodia, ànima immortal de la Música, que semblava ja naufragar per sempre

Dibuix de Dom Gassó, monjo de Montserrat

més en l'abisme de la vacuitat teoritzadora i de la impotència creadora de l'art contemporani.

Música pura... Mentre els cervells de teoritzadors i compositors es torturen en una vana disputa cercant fórmules noves i canons inèdits per a la canallització de l'ona musical, Pau Casals — nou missatger d'Apol·lo Musageta en els nostres temps — fa sentir als públics de totes les nacions en la vibració màgica del seu instrument ço que és en veritat i en realitat la puresa de la música, l'autèntica «música pura»; i torna, amb la qualitat cèlica del so únic del seu Cello, a glorificar la música

Com a caricaturista — gran caricaturista — Nogués té la talla d'un Gross o d'un Goya. El nostre artista, com el gran pallaso Charlie Chaplin, sap fer riure amb elements ben simples. Grotesc elemental, primari, titellístic el de Nogués: un gran mostatxo, un jaqué i un barret de copa vells i unes calces de quadros, heus aci tot el repertori de «disfressa» dels seus personatges. Sobretot dels seus primitius personatges grotescos, que nasqueren en el «Papiu» de Francesc Pujols, que decoraren les caves de les Galeries Laietanes d'en Segura i que es sublimaren en les escenes inoblidables de la «Catalunya Pintoresca».

En els personatges grotescos d'ara, els ninots s'humanitzen i els elements de disfressa grotesca són més abundants. Mirem aquest gravat de la «Terrassa de cafè», tècnicament magnífic, com tots els de Nogués. Els personatges, encara simbòlics, pretenen viure una vida particular i concreta. El bombí o el capell tou ha substituït l'estereotipat barret de copa; les peces de sastreria més «à la page» han substituït l'arnat jaqué. Únicament subsisteix, com a motiu de riallada, el mostatxo feixuc al costat del nou motiu de rialla del mostatxo petit i minso usat pel tipus estandarditzat, fabricat a Hollywood. També en els seus darrers gravats l'artista caricaturitza la dona, la qual cosa, abans, havia fet únicament per excepció.

Però Nogués, al costat dels seus personatges grotescos, més que satírics, ha sabut crear els seus personatges bells i melosos de les decoracions murals de la sala de can Plandiura i del Saló de l'Alcaldia del Palau de la nostra Municipalitat: símbols de Cançons Populars Catalanes i de l'esperit i la riquesa barcelonina. Nogués ha fet en el Saló de l'Alcaldia, plàsticament i no pas caricaturalment, l'elogi del senyor Esteve, separant per sempre més el símbol del que sabé crear la riquesa de Barcelona, del símbol del senyor Canons, espantaocells miop i petulant.

com a suprema ar texpressiva, com l'art única capaç d'expressar l'inefable, tant si ens arriba de l'harmonia de les esferes, com si és l'eflúvi de la visió interior o del somni de l'ànima. En un mot, el Cello de Pau Casals ha aixecat per tot el món dels nostres temps, amb «el seu diví clam incessant», l'afirmació de la continuïtat ininterrompuda d'una tradició estètica consubstancial amb la nostra civilització: la tradició de la Música com la més alta i profunda expressió de l'esperit humà.

Es indiferent pel nostre cas la qüestió de saber si el poder expressiu de la música prové de la seva mateixa naturalesa, o bé, com opina Nietzsche, si és efecte de la seva antiga unió amb la poesia, la qual «hauria adherit tant de simbolisme al moviment rítmic, que ara tenim la il·lusió que ella parla directament al nostre ésser íntim i deriva del nostre ésser íntim». El positiu i l'inevitable és que d'ençà que les dues arts han conviscut unides durant tants segles, la música és gràvida de tot un món inseparable d'idees i de sentiments. No hi ha en el món modern cap altra modalitat possible de música pura, de música absoluta, que la del simbolisme implícit de les formes musicals que ens fa referir aquestes a determinats estats d'ànima, a determinats anhels de l'esperit i a determinades visions interiors, sense expressió possible fora del domini de la música.

Tota aquesta doctrina humana i humanista de la Música és la que ha predicat amb un «melos» d'extasiadora dolcesa per tot el món civilitzat, aquest Cello de Pau Casals que, si l'home modern tingüés la imaginació creadora dels grecs, hauria sublimat a la categoria d'un mite i veneraria com la darrera metamorfosi de la lira d'Orfeu, amansidora de feres, constructora de ciutats, ànima de l'arquitectura, pacificadora de les passions humanes, i dispensadora d'un raig anticipat de la visió beatífica de l'eterna Beutat increada.

Catalunya pot sentir-se orgullosa del missatge que un dels seus fills més excel·lents ha propagat pel món amb el llenguatge diví d'un instrument on tot l'humà canta amb veu angèlica.

L'arpista més gran que s'ha conegut

Conten que és la barcelonina Clotilde Cerdà. “La primera vegada que sento l'arpa”, digué d'ella Franz Liszt

per Lluís Bertran i Pijoan

Fa un parell de setmanes, en aquestes mateixes columnes, parlàvem de Pau Casals, el màgic del violoncel, el català triomfant arreu del món, distingit suara amb el títol suprem de Doctor «honoris causa» de la Universitat d'Edimburg. D'aleshores ençà, s'han esdevingut apoteòsiques manifestacions de glorificació al mestre admirat; i aquesta dura encara: a l'Arxiu Històric de la Ciutat és oberta l'Exposició de records de la vida musical del violoncellista insigne, visitada constantment.

Avui dedicarem aquesta pàgina a una retrospectiva, al record d'un altre artista, que al seu temps va suscitar un cor unànime de lloances i admiracions com pocs exemples en trobaríem a la humanitat. Aquest artista era una dona; el seu art, també la música; el seu instrument, l'arpa. Es deia Clotilde Cerdà, barcelonina, filla d'Ildefons Cerdà, l'autor del plànol de l'Eixample de Barcelona. En el món de l'art era coneguda amb el sobrenom d'«Esmeralda Cervantes». Diuen que és l'arpista més gran que s'ha conegut. Expressions com aquesta sempre són arriscades. Ho reconeixem sense empatx; però nosaltres no hi traïem ni hi afegim res. I sigui com vulgui, la qualificació de «l'arpista més gran que s'ha conegut», aplicada a l'Esmeralda Cervantes, vol dir, si més no, que ens trobem davant d'un cas veritablement extraordinari, llindant al fabulós.

També diuen que Catalunya és país d'artistes—i l'afirmació no sembla exagerada quan, començant per Pau Casals, constantment hi ha arreu del món artistes catalans que triomfen en primera línia. Sobretot, diuen, Catalunya és terra privilegiada en arpistes. Ara mateix, podríem recordar-ne alguns noms: per exemple la senyora Lluïsa Bosch, també coneguda internacionalment; persona d'intel·ligència i sensibilitat refinades, de vasta cultura, i que esmerça una part de les seves activitats creadores a la formació d'un museu de música, que serà, no ho dubtem, un joell de la nostra ciutat. Podríem recordar la jove Rosalinda Rosa Balcells, per als dits de la qual l'art i la gràcia no tenen secrets; i encara la més jove Mercè Ramonatxo, que juga amb l'arpa con un àngel (actualment la sabem a París).

Que la Clotilde Cerdà era excepcional n'és ja una demostració el seu sobrenom d'«Esmeralda Cervantes». Tots sabem el que representava Víctor Hugo al seu temps; era el poeta per excel·lència, l'ídol, el literat de més fama de l'època; doncs bé: fou Víctor Hugo qui va batejar la Clotilde Cerdà amb el nom d'«Esmeralda», nom de la protagonista de la seva famosa novel·la «Notre Dame de Paris». I el cognom «Cervantes», ¿d'on li ve? L'hi posà Isabel II, ran dels solennissims funerals de Viena en sufragi de l'autor del Quixot, l'any 1873; la meravellosa arpista, que aleshores devia tenir onze anys, va prendre part en els actes que es dedicaren al gran geni, i fou l'admiració d'aquella Capital. I ja és sabut que el món musical vienès és la pedra de toc dels artistes. A Viena la Clotilde Cerdà acabà els estudis superiors d'arpa, que havia començat a París. I de Viena va escampar per tot el món els concerts de la seva arpa, en un crescendo fantàstic, delirant, hiperbòlic.

Era a Roma. El compositor i concertista Franz Liszt hi donava el concert de comiat. L'ocasió era singularment solennial. Per a sentir-li el darrer concert de la seva vida, es congregà un públic de més de tres mil oients, el més granat del món musical de l'època. En honor al mestre, l'Esmeralda havia executat unes peces. Es en la solemne avinentesa, que hom posa en boca de Franz Liszt la frase pronunciada davant d'aquell públic tan representatiu i selecte: «la prima volta che sento l'arpa»; per a

significar que tot el que d'aquest instrument havia sentit abans, per altres artistes, no era res al costat de la meravella de la nostra Clotilde Cerdà, l'«Esmeralda», que li deien.

Esmeralda Cervantes era sol·licitada arreu del món, i el va recórrer d'un cap a l'altre, deixant una estela d'admiradors sense precedents. El ditirambe floria al seu pas com l'expressió més natural, l'única adient al seu art. El sentit de la frase atribuïda a Franz Liszt era el to corrent quan hom havia de parlar de l'Esmeralda. Era l'arpista internacional

cions solemnes i fan celebrar moltes festes. A Xile també la volen; el President de la República en persona li ofereix un banquet d'honor; i és en aquesta encalença que les bandes militars d'aquell país executen, per primera vegada després de la guerra amb Espanya, peces d'aires espanyols. Què més? Si l'Esmeralda triomfava arreu d'Europa i de l'Amèrica del Sud, triomfa de la mateixa manera a l'Amèrica del Nord; la trobem a Nova-York, enmig d'èxits esclatants; la trobem a l'Exposició Internacional de Filadèlfia, l'any 1876, on

questa manera, adreçant-se als condemnats:

—L'art us salva, reteu-li tribut; com d'Orfeu la lira, les feres domptava, eternir un home mon arpa ha pogut.

D'Amèrica, l'Esmeralda Cervantes torna a Europa. Torna a París. La trobem un altre cop a Lisboa, per les festes del Centenari de Camoens... I torna a l'Amèrica, encara: l'emperador del Brasil la hi crida un altre camí, i, pregada insistentment, va a Rio Janeiro. A la República brasilera ha d'inaugurar-se el pont internacional que la uneix amb l'Uruguai. En la gran cerimònia ¿qui serà la padrina? Qui serà? La nostra arpista; i el pont mateix s'anomena Pont Esmeralda Cervantes.

Què més? La trobem a Alemanya; la obem a Rússia: compon una «Ave Maria» per a tenor i arpa, que dedica al príncep de la casa imperial russa, Orvitky; la trobem a Turquia, on passa temporades. La demanen pertot, i ella va de l'un a l'altre confi, deixant un rastre d'harmonies, de joia, de bondat, de vida. Damas Calvet li ho diu:

Les portes romps a la clemència sordes, i fins la platja que amb ta nau abordes, si estèril era, ja ses flors t'inclina

Ara penseu que la Clotilde Cerdà arrossegava aquesta llegenda, apareixia amb aquest nimbe, i tot just era una noia de disset anys. Els versos que hem transcrit són de les poesies que li dedicaren en la funció tinguda al seu honor al Teatre Principal, de Barcelona, l'any 1879. La noia barcelonina era transfigurada als ulls de la gent com una visió; i era la mestressa de l'aire, de la mar, de la terra. Angel Guimerà escriu:

Sols al través d'un núvol els homes et
[coneixen...

Oh, vina, ma estimada, recorrerem l'es-
[fera...
Muntem la mar! Sa escuma te bressarà
[amb tendresa...

Què més? L'any 1879, com hem dit, Clotilde Cerdà era a Barcelona; hi era de pas: havia vingut aneu a saber de quines regions de l'Europa i de l'Amèrica; anava a emprendre ruta vers l'Egipte, vers l'Índia, vers l'Oceania. Fer tot noves victòries, glòries noves l'esperaven. El mateix Angel Guimerà ho present i escriu:

Petgem la pols! L'onada del Nil res-
[tarà muda;
en el desert l'esfinx s'adreçarà esmo-
[guda
creient de nou esclaves les filles de Judà;
i brodran tes vies, de flors, les balade-
[res;
i el déu colós de l'Índia per sobre les
[palmeres
rugint et cridarà.

Així, per aquests mons de Déu, la nostra Clotilde, amb el nom d'Esmeralda, és, més que una noia de carn i ossos, una figura poètica. Abraça tot el globe amb la llagada del seu art únic.

Fins a quan? No tenim temps de desgranar la història d'aquesta vida extraordinària i espectacular. Clotilde Cerdà, l'«Esmeralda Cervantes», contragué matrimoni amb el senyor Grossmann. La puella Esmeralda esdevingué la respectable senyora Grossmann... Conten que per allà l'any 19 d'aquest segle passà una temporada a Barcelona, procedent de Mèxic; i que de Barcelona se n'anà a les Canàries, on visqué fins que un bell dia d'abril del 1926 s'envolà d'aquest món: emmudia per a sempre d'arpista més gran que s'ha conegut.

(Gravat, arxiu de l'autor).

Clotilde Cerdà, altrament «Esmeralda Cervantes»; nom que li donaren Víctor Hugo i Isabel II

per antonomàsia; era la ciutadana del món. El poeta Francesc Ubach ho diu en la seva poesia «Lo so de l'arpa». Posa aquests mots en boca de la Clotilde Cerdà, parlant de la seva arpa:

Amb ella segueixo, d'amor pelegrina,
Estats i reialmes per glòria de l'art.

Un altre poeta, Damas Calvet, li diu:

Ocell que en climes tan variats trinares...

Ja hem fet esment que la Clotilde Cerdà va començar els seus estudis superiors a París. A la mateixa ciutat passà després diverses temporades, aclamada constantment. A Londres, i al palau del Príncep de Galles, es féu sentir als dotze anys. Ja hem esmentat així mateix les seves estades a Viena i a Roma. Va ésser arpista de les ambaixades otomanes. Triomfà a Madrid. Tocà al Palau de Lisboa, on va rebre el títol d'arpista d'aquella Casa Reial. Saltà a l'Amèrica del Sud; fou nomenada arpista de l'emperador Pere II del Brasil. Anà a l'Uruguai, i fou nomenada filla adoptiva d'aquella República. La trobem igualment a Buenos Aires; el President de la República, senyor Avellaneda, i el general Mitre donen a honor d'ella recep-

s'imposa com l'artista número u, la que hi produeix més sensació. Torna a Nova-York, on és reclamada insistentment. De Nova-York salta a l'Havana: més explosions d'entusiasme. Què més? Va també a Mèxic; allí es troba amb Porfirio Díaz; allí subjuga el dictador indomable amb la teranyina subtil invencible dels seus arpegis i li arrenca l'indult d'una pena de mort... Potser es basa en aquest fet el susdit poeta Ubach quan en la seva composició «Lo so de l'arpa» escriu:

Al peu de la fosa que té de dragar-los
quaranta sers pregunten, juntades les
[mans...

De sobte aquells homes, que ja se'ls
[glacava
la sang a les venes, palpita'ls el cor;
a tots l'esperança de nou abraçava...

i entorn de la Verge, de genolls, confosos,
ses plantes a besos s'afanyen cobrir.

Aquesta «Verge» no és altra que l'Esmeralda; el mateix poeta l'anomena també «arcàngel diví» i hi associa el record mitològic d'Orfeu, quan hi introdueix l'arpista fent-la expressar d'a-

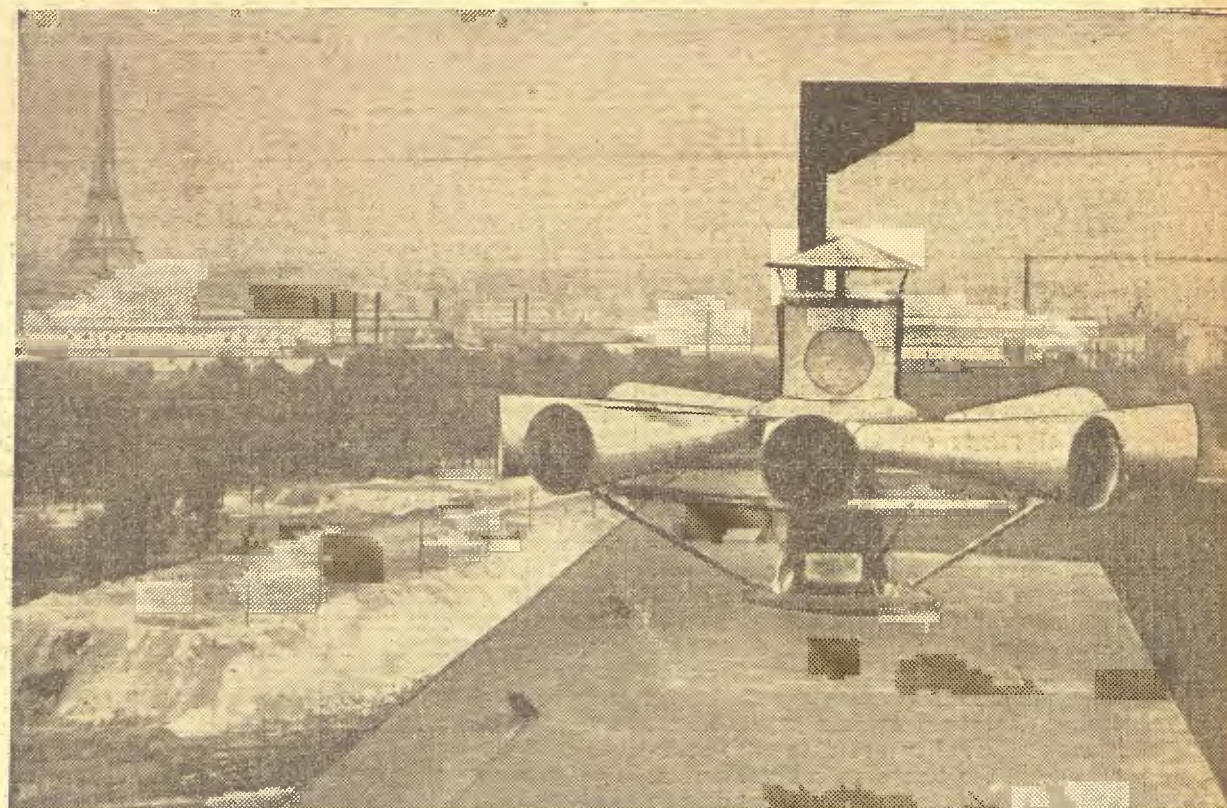

L'ACTUALITAT MUNDIAL GRAFICA

Les jornades de Venècia

Una fotografia de Mussolini i Hitler presa durant les converses que han sostingut a Venècia

Paris es defensa contra els atacs aeris

Als afores de la ciutat ha estat muntada una gran sirena per tal de poder advertir els parisencs dels perills d'un atac aeri

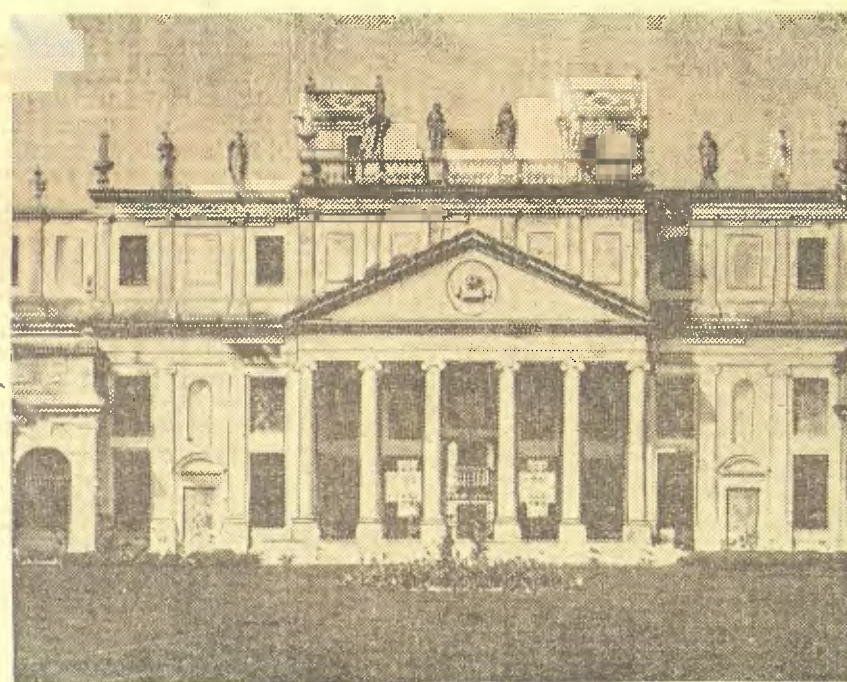
L'eixut a Anglaterra

El gran eixut que regna a Anglaterra pren una forma tan seriosa que les autoritats s'han vist obligades a demanar que la gent gastu tan poca aigua com pugui, mentre cada diumenge a les Esglésies es prega per la pluja. Aquest gravat dona una idea de l'eixut que actualment existeix a Anglaterra

L'Exposició de Xicago

Aquest obrer té cura de la neteja dels vidres de la torre principal de l'Exposició de Xicago. El seu treball l'executa a una alçaria d'un dos cents metres

L'entrevista de Venècia

Una vista general del castell de Stra on han conferenciat Mussolini i Hitler

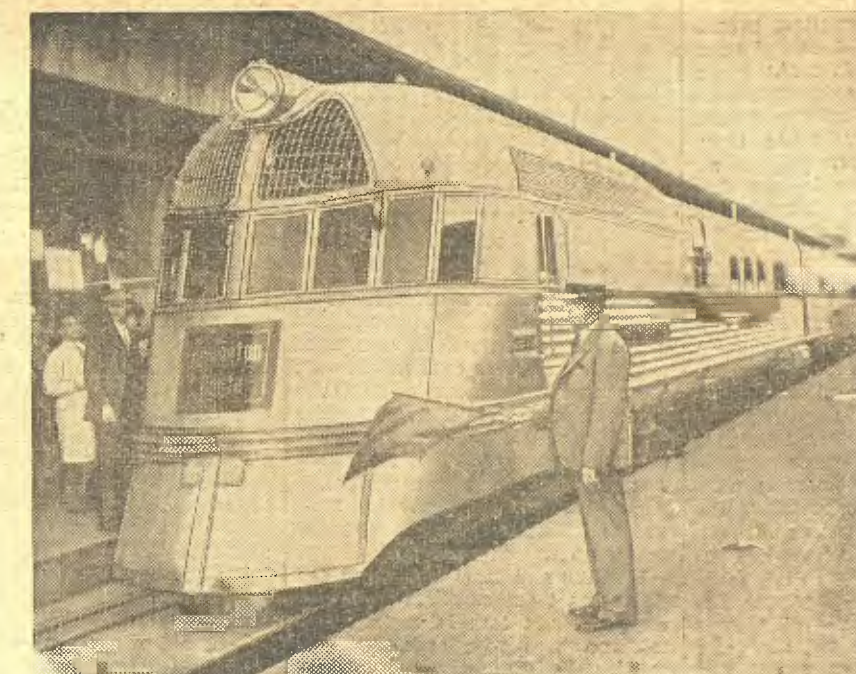
Les diversions d'un princep

Com el seu germà el princep de Galles, el princep Jordi d'Anglaterra aprofita totes les ocasions que se li presenten per a ballar. En el gravat el veiem ballant amb una dama de l'aristocràcia

Vestits hongaresos

En el gravat veiem un matrimoni hongarès d'un poblet del nord d'Hongria amb els pintorescos vestits que es posen els dies de festa

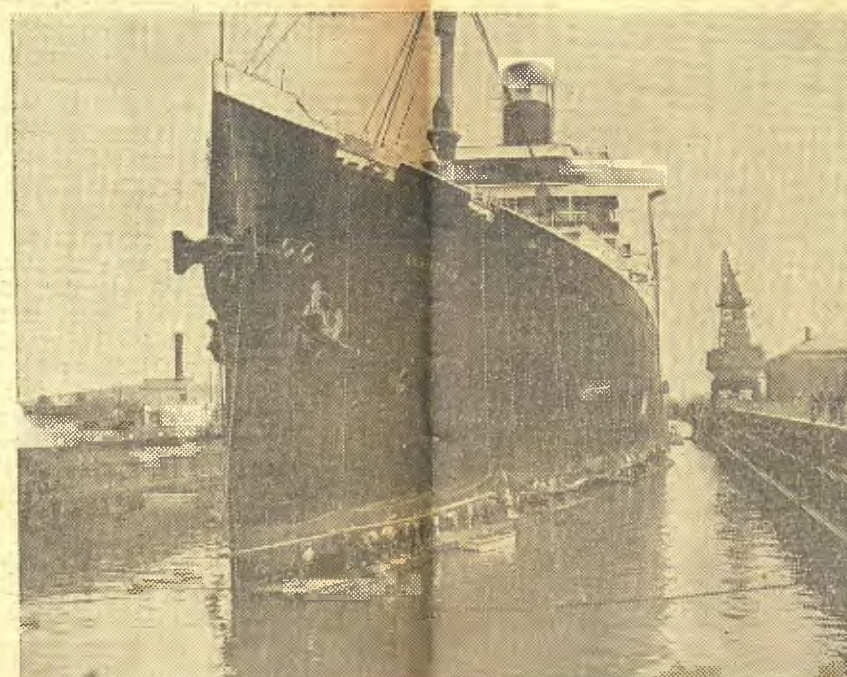
Un nou rècord

L'ha batut aquesta màquina que sobre la via fèrria ha efectuat la distància que separa Denver de Xicago, a la velocitat de 150 quilòmetres per hora

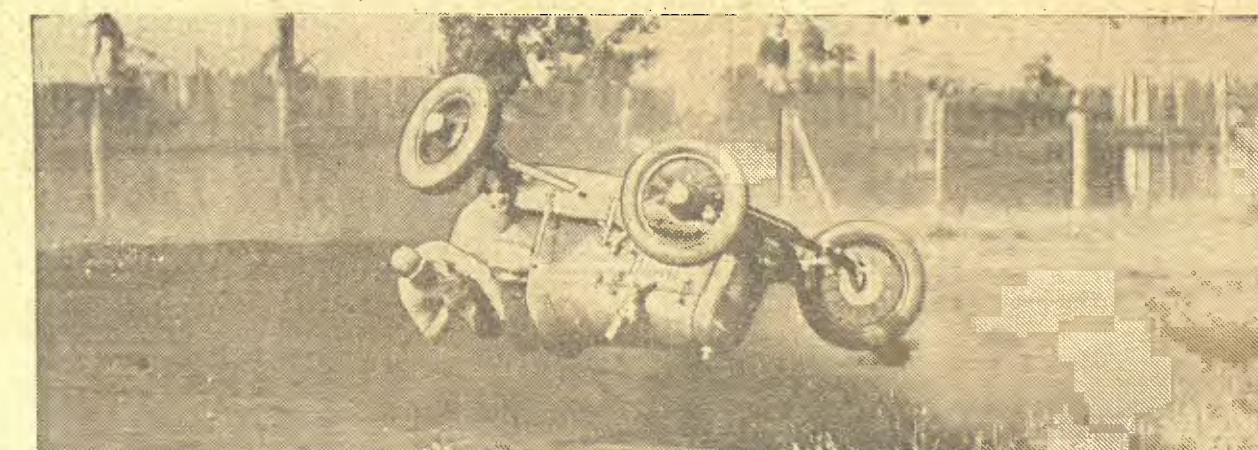
Una mare feliç

Ovilia Dioune, de 26 anys d'edat, d'Ocütario, Canadà, deslliurà en un sol dia cinc nenes. Els homes de ciència afirmen que si continuen en vida serà el primer cas que es dona en cent anys

La neteja del «Leviathan»

Aquest famós vaixell transatlàntic ha estat portat a Boston per tal de preparar-lo per al seu retorn al servei transatlàntic. En el gravat veiem com l'aigua és treta del dock per a permetre el pintat general del vaixell

La mort d'un automobilista

En una cursa d'automòbil celebrada recentment a Nova Jersey, Amèrica, un corredor hi troba la mort. Aquesta fotografia correspon a aquest accident mortal

Maria Chapdelaine

per Louis Hémon

(Continuació)

Però el dissabte al vespre, que era la vigília de la festa de Santa Anna, va ésser pels Chapdelaine una vetllada memorable, tal com llur casa bosquerola no havia conegut mai.

Quan els homes van tornar de la feina, Eutropi Gagnon ja hi era. Havia sopat, deia, i mentre els altres prenen llur menjar va estarse assegut prop de la porta, balancejant-se sobre dues potes de la seva cadira, en el corrent d'aire fresc. Un cop enceses les pipes la conversa rodà naturalment sobre els treballs de la terra i la cura del bestiar.

— Essent cinc homes — digué Eutropi —, hom fa força terra en poc temps; però quan es treballa sol com jo, sense cavall per arrossegar les peces grosses, la cosa no va gaire endavant i es passa estretor. Però, vaja, ja s'avança, ja s'avança.

La mare Chapdelaine, que l'apreciava, i a la qual omplia d'ardent simpatia la idea de la seva feina solitària per a la bona causa, va dir-li paraules d'encoratjament.

— No es va tan de pressa, tot sol, és veritat; però un home sol menja amb pocs diners, i a més el vostre germà Egidí tornarà del transport de troncs amb tres o quatre centes piastres, si més no, a temps pels fencs i la collita, i si us quedeu tots dos aquí l'hivern que ve, en menys de dos anys tindreu una bella terra.

Eutropi aprovà amb el cap i involuntàriament va aixecar l'esguard cap a Maria, com dient-li que d'aquí a dos anys, si tot anava bé, potser podria pensar...

— El transport va bé? — preguntà Esdras —. En tens notícies?

— Sí, n'he tingudes per Ferran Larouche, un dels nois de Tadeu Larouche d'Honfleur, que va tornar del Tuque el mes passat. Diu que tot anava bé, i els homes no patien gaire misèria.

Les serrieres, el transport de la fusta, són els dos capítols principals de la gran indústria del bosc, que pels homes de la contrada de Québec encara és més important que la de la terra. D'octubre a abril les destrals treballen sense treva i els forts cavalls arrosseguen els munts de troncs per la neu fins a les vores dels rius glaçats; després, així que ve la primavera, les piles de fusta s'esllavissen l'una darrera d'altra en l'aigua novella i comencen la llarga navegació atzarosa a través dels corrents. A a totes les recolzades dels rius, a tots els salts d'aigua, pertot arreu on els innombrables pilots embassen i s'amunteguen, cal el concurs de raïers forts i destres, habituats a la feina perillosa, per córrer sobre els troncs mig submergits, rompre les barreres, ajudar tot el dia amb la destrall i el ganxo la bona marxa dels trossos de fusta que davallen.

— La misèria! — exclamà Légaré amb menyspreu —. Els joves d'ara no saben què vol dir patir misèria. Així que han passat tres

mesos al bosc s'apressen a baixar i a comprar-se botines rosses, barrets forts i cigarretes per anar a veure les noies. I fins a les serrieres, avui en dia són alimentats com a l'hostal, amb vianda i patates tot l'hivern. Ara fa trenta anys...

Va callar un moment i amb un sol gest del cap expressà els canvis prodigiosos que havien dut els anys.

Fa trenta anys, quan va fer-se la línia per als trens de Québec, jo hi era, jo, us dic que allò sí

bàs. Encara no havia arribat el dimecres i ja no hi havia bunyols, perquè tots s'enganyaven; només quedava un bloc de pasta. Tallàvem un bon tros de pasta amb el nostre gabinet, ens l'enviàvem al ventre, i després furga i furga altra vegada!...

Quan arribàrem a Chicoutimi, on les provisions ens venien per l'aigua semblàvem pitjor que salvatges, quasi nus del tot, amb la pell tota esparracada per les branques, i en conec que es varen posar a plorar quan hom va dir-los que podien

lles dalt del llac, i quan marxà el vaixell de Roberval podem baixar al carril en dotze hores.

Van pensar-hi una estona, sense parar: van pensar en la vida implacable d'altre temps, en la curta jornada de viatge que ara els separava solament dels prodigis de la via fèrria, i se'n meravellaven amb sinceritat.

Tot d'una el gos va grunyar sor-dament; una remor de passos va sentir-se al defora.

— Encara visites! — cridà la mare Chapdelaine amb un to d'alegre estranyesa.

Maria va alçar-se també, trasbalsada, allisant-se els cabells, d'esma; però va ésser Efreim Surprenant, un habitant d'Honfleur, qui obrí la porta.

— Venim a vetllar! — va cridar amb totes les seves forces, a tall d'home que anuncia una gran nova.

Darrera d'ell entrà un desconegut que saludà amb polidesa.

— És el meu nebot Llorenç — anuncià de seguida Efreim Surprenant —, un noi del meu germà Elzear, que va morir la tardor passada. No el canceixieu; feia molt de temps que havia deixat el país per anar a viure als Estats.

Hom s'apressà a oferir una cadira al jove que venia dels Estats, i el seu oncle va creure's en el deure d'establir amb exactitud la seva genealogia per totes dues bandes i de donar tots els detalls necessaris sobre la seva edat, ofici i vida, segons el costum canadenc.

— Sí, un noi del meu germà Elzear, que va casar-se amb una Petita Bourgouis, de Kiskinsing. Els heu d'haver conegut, senyora Chapdelaine.

Del fons de la seva memòria, la mare Chapdelaine exhumà tot seguit el record d'uns quants Surprenant i d'altres tants Bourgouis, i va recitar-ne la llista, amb llur nom de fonts, llurs diverses residències i la nomenclatura completa de llurs casaments.

— Això és... Ben bé això. Doncs bé, aquest és Llorenç. Fa una colla d'anys que treballa als Estats, a les manufactures.

Cadascú va examinar de bell nou, amb una curiositat senzilla. Llorenç Surprenant. Tenia una cara grassa de trets fins, ulls tranquils i dolços, mans blanques; amb el cap un xic decantat, somreïa polidament, sense ironia ni nosa, sota les mirades apuntades contra ell.

— Ha vingut — continuava el seu oncle — per arreglar els afers que quedaren després de la mort d'Elzear i per veure si ven la terra. — No té ganes de guardar-la i fer-se'n habitant? — interrogà el pare Chapdelaine.

Llorenç Surprenant va accentuar el seu somriure i mogué el cap.

— No. Poc em tempta d'esdevenir habitant; gens ni mica. Guanyo «bones» sous allà on sóc; m'hi trobo bé; estic acostumat a la feina...

Aquí va aturar-se, però ja havia deixat entendre que després de la vida que havia viscut i els seus viatges, li seria intolerable l'exis-

tència en una terra com aquella, entre un poblet pobre i els boscos.

— Quan jo era fadrina — va dir la mare Chapdelaine — gairebé tothom se n'anava als Estats. Els conreus no donaven tant com ara, els preus eren baixos, se sentia parlar dels grans sous que es guanyaven allà baix, a les manufactures, i cada any una pila de famílies venien llurs terres a qualsevol preu i se n'anaven del Canadà. N'hi ha que han guanyat força diners, és cert, sobretot aquelles famílies on hi havia moltes noies; però ara han canviat les coses i no n'hi ha tants que se'n vagin.

— Així us vendreu la terra?

— Sí. N'hem parlat amb tres francesos que van arribar a Mistook el mes passat, i penso que aviat serà cosa feta.

— Hi ha molts de canadencs allà on sou? S'hi parla francès?

— Allà on m'estava primer, a l'Estat del Maine, hi havia més canadencs que americans o irlandesos, tothom parlava francès; però on m'estic ara, a l'Estat de Massachusetts, n'hi ha menys. Algunes famílies, tanmateix; anem a passar la vetllada...

— Samuel havia pensat, un temps, d'anar a l'Oest — va dir la mare Chapdelaine —, però jo no ho hauria volgut mai. Entre la gent que només parla anglès, hauria estat dissortada tota la meua vida. Sempre li vaig dir: Samuel, els canadencs enllac s'estan millor que entre els canadencs.

Quan els canadencs francesos parlen d'ells mateixos, sempre diuen «canadencs», i prou; i a totes les altres races que després d'ells han poblat el país fins al Pacífic, els serveix, quan en parlen, llur nom d'origen: anglesos, irlandesos, polonesos o russos, sense admetre ni un sol moment que llurs fills, àdhuc els nats en el país, puguin pretendre també el nom de «canadencs». Aquest és un títol que ells es reserven molt naturalment i sense voler ofendre, a causa de llur heroica anterioritat.

— I és una gran població, aquella on us esteu?

— Noranta mil — va dir Llorenç amb un gest de modestia.

— Noranta mil! Més gran que Québec!

— Sí i amb el tren som, només en una hora, a Boston. Aquesta sí que és una gran població.

Aleshores es posà a parlar de les grans ciutats americanes i de llurs esplendors, de la vida abundant i fàcil, feta de refinaments inaudits, que hi menen els menestrals de grans soldades.

Hom l'escoltà en silenci. En el rectangle de la porta oberta, els darrers tints carmesí del cel es fonien en matisos més pàl·lids, als quals servia d'immens sòcol negre la massa confusa de la selva.

Els mosquits arribaren en legions tan nombroses, que llur bunir feia

(Seguirà)

Tomàs Garcès, traductor

PRAT, dibuixant

—No. Poc em tempta d'esdevenir hamitant; gens ni mica.

que era la misèria. Només tenia setze anys, però furgava amb els altres per «clarir» la línia, sempre a vint-i-cinc milles endavant, i vaig estar-me catorze mesos sense veure una sola casa. No hi havia tendes ni a l'estiu; només refugis de brauques de pivet que es feia un mateix, i del matí al vespre furga, furga, furga, menjat per les mosques i trempat de pluja i rostit de sol en un mateix dia.

El dilluns al matí s'obria un sac de farina i ens omplien un cabàs de bunyols, i tota la resta de la setmana, tres cops cada dia, per menjar. anàvem a pourar al ca-

tornar-se'n a casa, perquè pensaven trobar morts tots els seus, de tan llarg que els havia semblat el treball. Això, això era misèria.

— És veritat — digué el pare Chapdelaine —; jo me'n recordo d'aquell temps. No hi havia ni una casa dalt del llac; només salvatges i algun caçador que pujava a l'estiu en canot i a l'hivern en tri-neus de gossos, gairebé com avui al Labrador.

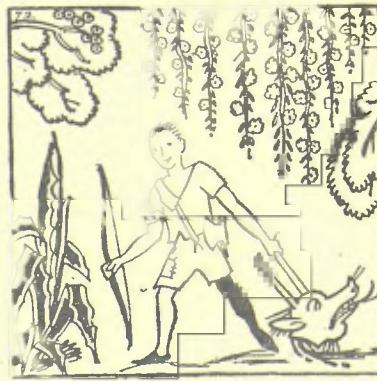
Els joves escoltaven amb curiositat aquestes narracions d'altre temps.

— I a hores d'ara — digué Esdras —, heus-nos ací a quinze mi-

EL DO D'UN BON BRUIXOT

71

72

73

74

75

I va fer caure el drac a terra, mig mort. Llavors s'hi atansà i, amb la destrall del follet, li va tallar el cap; enfilat al damunt de l'esquena del monstre, li pogué ventar una sèrie de cops de tallant al coll, que, per últim, el deixaren escapçat, després d'una sèrie d'espèrtecs que amb un xic més fan saltar enlaire Fructus Coelis.

Una vegada el cap tallat, el nostre heroi el va arrossegar per a portar-lo davant de Malagepa, per a fer-li saber que ja l'havia mort. Era molt pesant, i feu tots els esforços que pogué per a poder arribar al terme proposat.

Llavors, tot caminant, va passar per davant de l'arbre de la vida, i Fructus Coelis en va arrencar una branca per a poder remeiar, de moment, els qui poguessin trobar-se malalts de greu malaltia. Carregat amb la branca, l'arc, la destrall i, a més a més, el cap del monstre, arribà a la barraca de Malagepa.

Estava aquest prenent la fresca davant de la porta; en veure el noi amb el cap del monstre, s'aixecà tan esverat que, reculant, reculant, ell mateix va anar a clavar-se a una punxa d'una planta verinosa, i allí es va quedar...

No trigà gaire a morir Malagepa. Cortendre aconsellà que no el toquessin, perquè podria encomanar-los el verí; i com que era un càstig de Déu, així el varen deixar. Després s'abraçaren Cortendre i Fructus Coelis. Aquest se n'anà corrent per a veure si podia socórrer algú. Cortendre, amb altres follets, enterraren Malagepa.

LA NOVA CROADA DELS INFANTS

PER HENRY BORDEAUX

(Continuació)

Laon) pretén que va tenir-ne més de trenta mil sota les seves ordres...

«¿De quina manera es va poder formar i organitzar aquest exercit infantil, malgrat la resistència dels pares i de la clerecia? Si algú els demanava on anaven contestaven: «VersDéu».I la multitud els era favorable. Creia en els miracles d'Esteve...»

I tant si hi creia! Només calia veure la classe del professor Mussillon.

«Creia en els miracles d'Esteve, convençuda que Déu manifestava la seva voluntat en aquestes ànimes innocents i que llur puresa recatava els pecats del món. Arreu on passaven, els habitants dels pobles i dels lloganets els donaven provisions i diners. La gent s'afanyava per veure el capità dels pastors, l'enviat de Déu; es discutien, com una reliquia, un dels seus cabells, un tros del seu vestit. Finalment l'autoritat va començar a Felip-August, després d'haver demanat, sobre aquest prodigi, l'opinió dels prelat i dels professors de la Universitat de París, manà als infants que tornessin a la casa paterna. Una part obei; la majoria resistiren.

»Innocent III sembla que va contestar-se amb dir: «aquestes criatures ens avengonyeixen: mentre nosaltres dormim ells corren alegrement a deslliurar el Sant Sepulcre...»

Un murmur d'aprovació acompanyà l'apreciació del papa sobre el pastor Esteve i els seus companys. No és pas aquest el resultat que el mestre esperava.

— Aquells infants eren folls — declarà impetuós, — folls rematats, senti? I molt aviat veureu de quina manera va ésser castigada la seva culpable bogeria. La colla arriba a Marsella amb el famós Esteve. A conseqüència de la seqüela d'aquell any confiaven de poder passar el mar a peu i arribar a Palestina. Dos armadors marselesos, dos infames miserables — abusat de la confiança i de la ignorància d'aquestes pobres criatures, varen transportar-les en set vaixells algun dels quals es va perdre per les costes de Sardenya. I quant als petits pelegrins que varen desembarcar a Alexandria, ¿no sabeu quina va ésser la seva sort?

No, no ho sabeu perquè ningú no us ho ha dit. Doncs bé, jo, jo us ho diré: foren venuts com esclaus en el mercat de la ciutat. Així va acabar aquesta croada absurda que ha estat nomenada la croada dels infants.

I el professor brandà el cap de dalt a baix, com si acabés d'assolir una victòria personal damunt la niciesia humana que ell té la missió especial de combatre. Té raó en nom de la ciència, té raó en nom de la pietat. De bona gana s'enterniria i ploraria la sort d'aquestes trenta mil criatures sacrificades, unes ofegades en la mar, altres venudes com esclaus en els mercats d'Alexandria. Per amor i

amb amor exerceix la seva professió. Per cada un dels seus deixebles té un cor paternal. Per això vol prevenir-los en contra de les supersticions i dels errors.

Però els seus deixebles no es preocupen de la ciència ni de la pietat. Només recorden el pastor Esteve davant el qual s'agenollaven les ovelles, i que manava un exercit de criatures de la seva mateixa edat. Per ells els mercats d'Alexandria són idèntics al mercat de Monade on es venen els llegums i les eines per les feines del camp; de la mar ni en tenen idea.

La lliçó d'història ha acabat; no ha pas estat una lliçó perduda.

Davant la façana estucada de la seva església acaronada pel sol d'hi-

ronda l'església, una barreja de nois i noies el volta, el cartipàs sota el braç, bellugadissos, garlaires, riallers i tan enjogassats que fins i tot trepitgen les tombes arreglades vora la paret. Acudeixen a doctrina. I com que la dama té les galtes ben vermelles, queden extasiats davant la Peresa. El rector els escolta i tots els seus escrúpols s'esvaeixen. Es sent refet com si hagués begut un bon got de vi negre, i atorgant-se una petita recompença, pren de la seva petaca una polsada que el seu nas sollicita. La lloanxa plau a l'artista àdhuc si porta sotana i baldament sigui una sotana apedassada que mostri el rastre dels pinzells.

— Fills meus, fills meus, — va dient agraït a dreta i esquerra.

són esquerdalencques, però no obstant fan un conjunt agradable, perquè tots hi posen el cor. Una vegada preparats per mitjà d'un càntic, els infants esperen saber l'esdeveniment anunciat. Es recorden del pastor Esteve, i de les ovelles que se li agenollaven al davant. La qual cosa ha estat dita pel professor. En aquesta hora res no els sembla anormal. Res no els resulta prou bonic. Filibert i Anneta, en el primer rengle, obren ben bé els ulls per veure millor el que ha de passar.

El rector comença amb una emoció que li fa tornar la cara tan vermella com ell l'ha pintada a la dama de la Peresa.

— De l'altra banda de les muntanyes, d'aquestes muntanyes que

muntanya es allà segurament que el Papa és darrera.

Entretant el senyor rector continua el seu discurs.

— Doncs bé, el Sant Pare que dirigeix tota la cristiandat ha pensat en vosaltres, fills meus.

— En nosaltres? — pregunten Filibert i Anneta en nom de tots.

— En vosaltres i en tots els infants. Vol que Déu sigui amb vosaltres, vol que Déu sigui amb vosaltres des de la primera infància. Jesús, el fill de Déu fet home, ha estat una criatura com vosaltres, una criatura entenimentada que treballava en el taller de Natzaret. Aquest Jesús que tots coneixeu, i la festa del qual hem celebrat el dia de Nadal, aquest Jesús que va néixer en un estabell, i que ha estat més pobre que el més pobre de vosaltres, no vol pas ésser només el vostre exemple i el vostre amic. Vol viure en el vostre cor, vol penetrar en la vostra ànima pel misteri de la Santa Comunió. Tots vosaltres podeu menjar-vos a besades les vostres mares. Déu, en el seu amor, vol ésser menjat per vosaltres. Abans, us calia esperar a onze o a dotze anys, i alguna vegada a tretze o a catorze, per ésser admesos a la Santa Taula, per unir-vos estretament a Jesús i rebre en la vostra boca l'hostia consagrada que és la seva carn i la seva sang. Des d'ara, res de privilegis d'edat! Prou esperar! Així que coneixereu a Jesús, així que estimareu a Jesús, ja podreu rebre'l. Així que el demanareu, vindrà. Demaneu-lo, crideu-lo, fills meus, i aquí el teniu.

Tots miren vers l'altar per veure si Jesús hi és. Hi és en el tabernacle. Hom no el veu, però és allí.

— Ara bé, tu Caterina, no tens més que vuit anys. Quan pregues penses en Jesús. S'entendria en la teva cara. Doncs bé; molt aviat vindrà per tu. I també per la petita Anneta que en té sis i que podrà combregar a la vegada que el seu germà Filibert, encara que Filibert ja té deu anys, puix ella és dòcil i piadosa com el seu germà.

Anneta i Caterina designades especialment, s'han enrojolat sota llurs còpies. El senyor rector els comunica també una altra notícia que ha sabut per la «Setmana religiosa».

— Es diu que a França s'organitza una peregrinació de criatures per anar a Roma a donar les gràcies al Sant Pare. Reis i Emperadors han passat per aquí, han travessat la nostra muntanya pel coll de Mont Cenís per on es puja des de Lanslebourg, per tal de visitar el Papa o de córrer-li a Roma, i el mateix feren Pepí el Breu, Carlemany i Carles el Calb que a la tornada va morir en el nostre poblet d'Avrieux on fou sepultat. Innumbrables peregrinacions d'homes i dones han passat així els Alps. Però, d'infants, no mai encara. Aquesta serà la pri-

(Seguirà)

Alfred GALLARD, traductor

Joan Vila, «D'Ivori», dibuixant

Dos armadors marselesos... els transportaren en set vaixells...

vern, el rector d'Avrieux es lliura a moviments inquietos: tan aviat s'acosta com recula per jutjar millor l'efecte. Acaba de pintar la Peresa: la dama grassa gairebé seu damunt la vaca. Té vermelles les galtes plenes perquè ha dormit massa. S'ha de saber que ha dormit massa. Si fos cas que algú no ho sàpiga, que li ho diguin.

Es evident que el miracle s'ha fet. Però el pintor no ha estalviat ni el color, ni el treball, ni les suades. Un altre que no fos el senyor rector — per exemple aquell piamontí que va de poble en poble per envernissar i agenciar les Mares de Déu i els Sants — es sentiria satisfet. El rector té un cor humil. I es demana si tenia dret de refer l'obra a punt de perdre's del bon pintor d'abans. Encara que una mica tard sent el rosc dels escrúpols. Després un núvol d'infants entra dins el tancat que en-

Complagut mira la Peresa que gairebé arriba a semblar asseguda damunt la vaca lletera. Es a punt de sucumbir davant l'orgull, la imatge del qual és una mica més amunt: un gentilhome amb perruca que cavalca un lleó, i que, en definitiva, no és pas d'un executiu massa feliç, mentre que... El rector sent la temptació. Els set pecats capitals no són pas una bona companyia. Però és socorregut a temps, i abandona el dimoni de l'art i no vol ésser res més que el pastor encarregat d'instruir les ànimes infantils que l'enronden.

— Fills meus, estimats fills meus, veniu amb mi a l'església. Cantarem un «Magnificat». S'ha acomplert un gran esdeveniment. Una gràcia us és atorgada.

Anuncia la bona nova de meravelles que no es preocupa pas de dissimular. I se'n duu tota la colla a l'interior del santuari. Les veus

veieu des d'ací, en una casa més gran que tot el poble, i que es diu el Vaticà, viu el Sant Pare el qual ací en la terra substitueix Jesucrist. Està presoner dins el seu palau; en el món no té res més i porta el pes del món. Jo que us parlo, mai no l'he vist. Però coneix sacerdots que l'han vist. Porta una sotana blanca, i està trist perquè es cometen molts pecats damunt la terra.

S'atura per reprendre alè, i els petits que l'escolten tenen els ulls plens de llàgrimes, perquè ells també acaben de veure el sacerdot en sotana blanca presoner en el seu Vaticà, allà baix, a l'altre costat de la muntanya. La muntanya, fet i fet, és molt a prop i n'han començat a pujar els pendants ja sigui per anar en romeria a la Mare de Déu de Charmaix, ja sigui per guardar les vaques, les cabres o les ovelles. I com que la

Historieta il·lustrada, original d'Ivori

76

La dona del moliner estava malalta. Va començar: — «no sé que tinc, no sé que tinc» — i, ja hi va ésser! El moliner, a la finestra, esperava veure arribar el noi amb la branqueta, però no arribava. En Fidel va sortir per a portar-lo tot seguit, cas de veure'l.

77

Per últim el va trobar, i ajudant-lo a portar la càrrega, que el feia anar a poc a poc, arribaren corrent al molí. Llançaren els estres i el cap; i amb la branqueta va pujar a l'habitació on hi havia la molinera.

78

Fructus Coelis li va fer ensumar la branqueta i, entre l'olor i que va punxar-li la punta del nas, de seguida va tornar en si. ¿En voler d'alegries, petons i abraçades? Tothom estigué content de l'arribada de l'heroi, i després de guarir-ne alguns altres que ho necessitaven, va anar

79

a veure Lamasius que estava reunit amb el Bon Bruixot, el qual no havia anat encara al seu castell, esperant el que pogués passar. El varen felicitar i li digueren que el cap del mostre se'l quedés, que el portés al molí

80

i penjant-lo a un arbre, tota la sang que en degotés la recollís en un pot de vidre; que el tingues ben tapat, i cada vegada que la sang canviés de color, tornant-se negra, seria senyal que passaria alguna desgràcia; que, o bé ell podria remeiar, o els altres podrien ajudar-lo. Així ho féu... (Seguirà)

Un eixut excepcional

Anglaterra, Europa Central i Estats Units són els llocs més perjudicats. - Explicació del fenomen El problema del proveïment d'aigües potables

Als diaris hem llegit en dies diferents notícies telegràfiques referents a l'eixut veritablement excepcional d'aquesta primavera. I no es tracta precisament de la Península, en la qual ja estem acostumats a veure com cada any en aquesta època es produeixen eixuts més o menys intensos. Catalunya és una de les regions més escasses de pluges i això prové, segons els tècnics, per trobar-nos allunyats dels grans centres en els quals es formen les baixes pressions que determinen les pluges. Generalment hem de refiar-nos que els temporals que es formen es corrin vers el nostre territori.

Aquest any, almenys per ara, l'eixut no és un greu problema a la Península. Ho és, en canvi, a Anglaterra, a una bona part de l'Europa Central i també als Estats Units. Es de tots aquests països que ens han arribat noves telegràfiques curtes i concises que no donen pas idea del paorós problema que tenen plantejat.

En algunes revistes angleses hem vist fotografies mostrant-nos els dipòsits públics quasi buits i colles de gent portant galledes per a proveir-se d'aigua que els serveis públics no poden proporcionar. També hem pogut llegir com d'alguns països de l'Europa Central, que, com és sabut, són exportadors de cereals, es prenen mesures restrictives d'exportació en previsió de l'escassa collita d'aquest any, degut a la manca de pluges de la primavera.

En els nostres temps, un eixut, per important i extens que sigui, no hi ha gaire perill que provoqui penúria d'aliments, de cereals per exemple, que són els més indispensables. En primer lloc els progressos en els mitjans de transport han resolt el problema de les distàncies. Amb pocs dies de temps i amb un cost ben reduït poden ésser traslladats d'un continent a l'altre enormes quantitats de productes alimenticiosos. Per altra banda, no hi ha avui regions fèrtils que no siguin conreades amb més o menys intensitat. De manera que no venint un cas veritablement sorprenent d'un eixut a tot el món, és difícil que no hi hagi al món la quantitat necessària d'aliments, perquè el que manca en un lloc sobra en un altre. A més, cal tenir en compte que sempre hi ha importants existències acumulades.

Però el fet que no manquin aliments considerant les coses mundialment, no vol dir que no hi hagi escassetat i àdhuc penúria en determinats països. Precisament en aquests anys de crisi econòmica aguda, en què milions de persones no tenen res per a menjar, perquè no treballen, hem vist com en diversos centres productors es destruïen quantitats enormes d'articles o bé n'hi havia d'emmagatzemats en xifres fabuloses per manca de compradors. El problema, doncs, és de distribució i no precisament per manca de mitjans de transport, sinó de diners. Els països empobrits per la guerra o per la crisi no tenen ni diners ni crèdits per a fer compres a l'estranger i d'això en resulta que un eixut que faci perdre les collites d'un país pot representar una veritable calamitat, pot portar la misèria i la fam de milions de persones, encara que al món hi hagi suficients quantitats per alimentar la Humanitat.

No és el nostre propòsit estendre'ns en consideracions sobre les conseqüències que un eixut té per a l'economia d'un país. No hem fet més que apuntar-les per tal que es vegi llur importància. El que

volem remarcar avui són les conseqüències que en la vida social comporta un eixut, sobretot a les grans ciutats. En els pobles de pocs habitants, el problema de la manca d'aigua, per angixós que sigui, té una importància relativa, però al capdavant és de poca envergadura.

Què direm, en canvi, de les ciutats en les quals els habitants es comptin per milions o per centenars de milers? El fet mateix d'aquestes grans aglomeracions humanes ja indica que necessiten quantitats d'aigua veritablement importants. No es tracta tan sols de satisfer les necessitats dels habitants, sinó d'atendre els serveis generals de neteja, de regar els carrers i de conservar els jardins. La higiene moderna exigeix un consum elevat d'aigua per a serveis públics, car d'altra manera les grans ciutats correrien el perill de caure en epidèmies ja avui

abundoses perquè no hi hagi el perill de manca d'aigua en els casos d'eixut. En canvi, si la ciutat està enclavada en una zona plana ha de confiar de l'aigua de pluja degudament recollida en dipòsits naturals o artificials.

La ciència meteorològica es troba avui en situació prou avançada per a poder determinar amb exactitud les causes a què obeeix un eixut. En canvi, el públic profà segueix tenint, a tot arreu, els mateixos conceptes de temps enrera, conceptes erronis. Aquest any es dona el cas no gaire corrent de fer una primavera calorosa gairebé com l'estiu. Si sentiu parlar la gent us dirà que aquesta calor prové de la manca de pluja. El fet no és pas així. Precisament la calor provoca moltes vegades turbonades i tempestes de caràcter local.

Doncs, un cop ha plogut, se sent la mateixa xafogor perquè no ha variat el corrent de vents que determinen la temperatura. Són els

de novembre a febrer, l'aigua que es recull de la pluja és nou vegades superior a la que s'evapora. Doncs durant l'hivern passat la diferència fou escassament de tres vegades. Els londinencs es refiaven que pel mes d'abril podrien fer una gran reserva d'aigua, però les pluges no passaren de normals. El mes de maig fou molt sec i per això el magatzematge no va arribar a la quarta part del normal. El dia 31 de maig l'Observatori de Greenwich anuncià que aquest era un dels hiverns més secs que es coneixien.

El rècord el tenia l'hivern de 1921-22 amb 16'3 polzades d'aigua per metre quadrat. Doncs en l'hivern passat no ha passat de 15 polzades.

Encara que ara vingués una tongada de pluges importants ja no es resoldrà en tot l'estiu el problema de l'escassetat d'aigua per al consum públic, perquè el sol n'evaporarà una gran part.

dos costats de l'Atlàntic, es pogué demostrar també que les seves causes tenien el mateix origen.

L'eixut que ara travessen Anglaterra, l'Europa Central i els Estats Units, causaria molts majors estralls, des del punt de mira social, si no fos pels progressos que ha fet la química. L'escassetat d'aigua motiva que s'emprin aigües que no ofereixen totes les garanties de potabilitat, i, per tant, hi ha el perill que es desenvolupin epidèmies; però avui, aquest perill és molt limitat, per no dir desaparegut del tot, en els serveis d'aigua de les grans ciutats, gràcies a la seva esterilització.

L'esterilització s'obté per mitjà del clor líquid o sòlid. Aquest procediment fou emprat als Estats Units, fa més de vint anys. Durant la guerra, fou primer l'exèrcit nord-americà, i després els exèrcits angles i belga, que desinfectaren les aigües per aquest procediment. A França, l'exèrcit nord-americà va deixar en marxa instal·lacions d'aquestes en una vintena de municipis. Avui, a tot el món, hi ha més de 3.000 ciutats que esterilitzen l'aigua amb clor. Gràcies a ells, als Estats Units i al Canadà, el tifus, que tenia una activitat extraordinària, ha desaparegut. En 1890, els casos de febre tifoidea mortals hi eren en la proporció del 80 al 100 per cent mil habitants. En 1906, gràcies a les instal·lacions de filtració, la proporció havia baixat al 32 per cent mil habitants. Doncs en 1912, degut a l'aplicació del clor, la proporció descendí al 7 per 100.000 habitants. El 70 per 100 de la població nord-americana aplica el procediment, i podem esmentar les ciutats de Xicago, Nova-York, Filadèlfia, Washington, Detroit, Baltimore, etc. Del Canadà a Ottawa, Québec i Montreal. També es practica a Buenos Aires i a l'Havana. A Europa també és molt generalitzat el sistema.

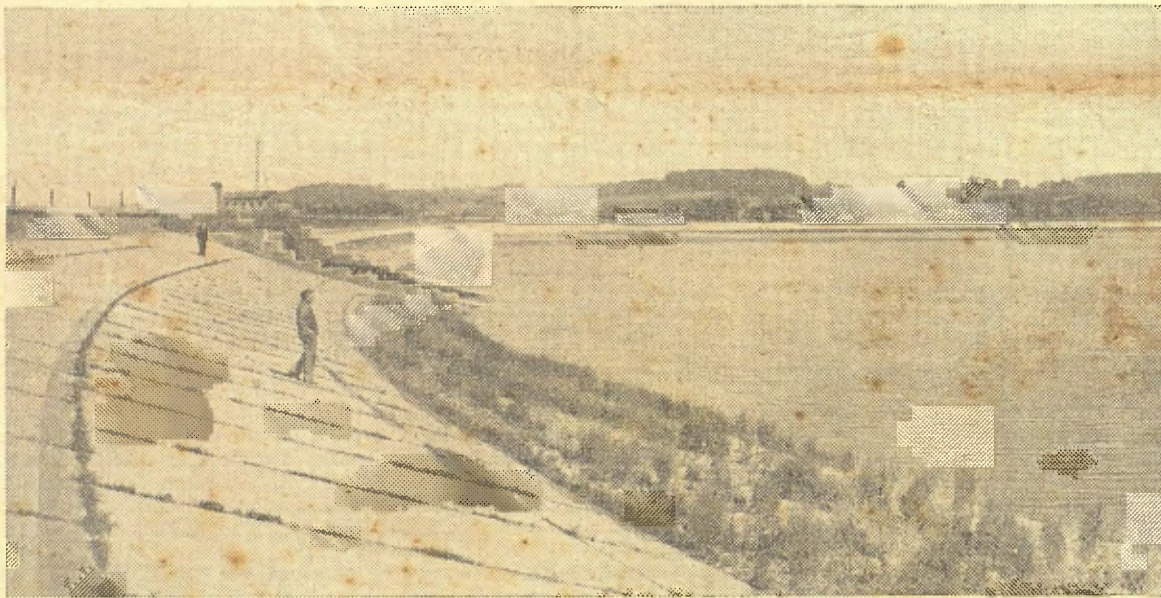
El procediment d'esterilització amb clor líquid fou emprat primer trametent directament el clor gasós dins l'aigua. Aquest procediment era una mica complicat perquè calia prendre certes precaucions, a fi que el clor no s'evaporés abans de produir l'efecte. Després fou recomanada la cloració per dilució, és a dir, que en lloc de llançar el clor gasós dins l'aigua, es llança una solució d'aigua clorurada. Això té l'avantatge de la igualtat de densitat de la solució clorurada i de la massa d'aigua a esterilitzar i és també més ràpida i més continua que no amb el procediment directe. Avui hi ha aparells perfectes, a mà o bé automàtics, per a fer aquesta operació.

Abans de cloure aquesta informació farem una lleugera referència a Catalunya. És veritat que portem una primavera eixuta i a ben segur que els efectes seran desastrosos per a les collites tardanes. En canvi, pel que es refereix al proveïment d'aigua per al públic, no és fàcil que hi hagi una gran escassetat, perquè com que la major part del territori s'assorteix de les filtracions pirenenques, l'hivern passat les abundoses nevades devien proveir les deus.

A Barcelona ja hem passat prou anys de prova perquè no calgui sentir cap temor. L'any 1929 fou un dels de més eixut. Doncs, a desgrat d'un més gran consum pel fet de l'Exposició, no es va notar la més petita escassetat d'aigua per al consum. Al contrari; encara hi hagué sobrants d'importància.

X. X. X.

El subministrament d'aigües a Londres

La crida que ha fet l'Oficina de l'Aigua de la gran metròpoli, recomanant la major economia en l'ús de l'aigua, hom la comprèn si contempla aquesta fotografia. Aquest «Dipòsit Rei Jordi», de Chingford, per aquest temps acostuma d'estar ple, però actualment es troba mig buit. Aquest dipòsit és el més gran dels que formen part d'una gran cadena

de dipòsits de reserva instal·lats a Lea Valley

sortosament gairebé desapareguts als països civilitzats. Per altra banda, la vida ciutadana exigeix que tota família disposi a dins mateix de la casa de l'aigua necessària, perquè la vida agitada i pressosa que es porta no permet perdre ni el temps d'anar-la a cercar a les fonts públiques. Per això, avui la instal·lació d'aigua és un servei indispensable, àdhuc per a les famílies més humils. Ja no parlem d'aquelles que disposen de banyeres. Precisament la tendència de la vida moderna és la d'adquirir, cada vegada més, un major grau d'higiene en tots els sentits, i per tal de poder atendre'l cal que els Municipis o les companyies particulars disposin de deus d'aigua que assegurin el proveïment abundós àdhuc en les èpoques de menor pluja.

De vegades, però, les més prudentes previsions fallen per aquests fenòmens estranys que ens ofereix la naturalesa. Segons les característiques del territori en el qual estigui situat una gran ciutat, pot disposar aquesta de reserves d'aigua més o menys importants. Si el territori és un vessant de zona muntanyenca, serà més fàcil que les filtracions vers el pla siguin prou

vents i no la pluja que porten el fred o la calor, així com no és que faci fred perquè hagi nevat, sinó que neva perquè fa fred. Si la temperatura no fos prou freda, la pluja no es convertiria en neu. Si fa calor, no és perquè no hagi plogut, com tampoc no fa fresca perquè hagi plogut. Si hi ha un corrent de vents freds i es forma un mínim baromètric, coincideix que fa fresca. D'altra manera pot ploure i continuar la calor. Cada estiu en tenim exemples, però així i tot el públic continua aferrat als llocs comuns.

Es veritablement excepcional l'eixut que hi ha a la Gran Bretanya, a l'Europa i als Estats Units, per tal com aquests països estan situats dintre un règim pluviomètric normalment abundós. Tothom sap que aquells països hi plou amb molta més freqüència i amb més intensitat que a casa nostra. No obstant, aquest any l'eixut és allí molt més fort que no pas aquí, però no cal perdre de vista el fet de les reserves naturals d'aigua que forma el territori.

A Londres, per exemple, la base essencial del proveïment d'aigua és la pluja directa i no les filtracions subterrànies.

Normalment, durant els mesos

Sols les pluges de l'hivern pròxim poden proporcionar les reserves normals d'aigua. Per tant, Anglaterra tot l'estiu estarà subjecta a un règim de restricció d'aigua per al consum i ja es poden suposar les molèsties que aquesta restricció reportarà als veïns.

Cinquanta anys enrera tothom hauria suposat que era per pura coincidència que, als Estats Units hi hagués un eixut semblant al d'Anglaterra. Avui el públic profà creurà el mateix, però els entesos ja saben que no hi ha tal coincidència, sinó que l'eixut obeeix a una mateixa causa. L'avang fet en els estudis meteorològics permet aquesta explicació científica.

En efecte, el sistema pluviomètric normal comprèn les Açores, i agafant una part de l'Oest Mediterrani, arriba fins al Golf de Mèxic. Quan aquesta zona de pluges es troba sotmesa al règim d'altres pressions, la major part d'Europa i el Nord dels Estats Units pateixen els efectes de l'eixut. És el que ha succeït durant l'hivern i la primavera, en unes proporcions veritablement desastroses. Quan l'any 1921 hi hagué també un fort eixut en els